

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Рибалко Світлани Борисівни, доктора мистецтвознавства, проф.,
проф. кафедри мистецтвознавства Харківської державної академії культури

на дисертацію **ЧУН ДІНЕ «ДЕКОРАТИВНА КАРТИНА» В КИТАЙСЬКОМУ ЖИВОПИСІ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ЖАНРОВО-СЮЖЕТНА ТИПОЛОГІЯ, ОСНОВНІ МОТИВИ ТА ТЕХНІКИ ВИКОНАННЯ**», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Ступінь актуальності теми дослідження

Дисертаційна робота Чун Діне привертає увагу не лише тим, що її основним матеріалом є найменш висвітлена в українському мистецтвознавстві ділянка – сучасний китайський живопис, а й принципово новим підходом до його осмислення. Актуалізує запропонований ракурс дослідження теми й теоретично-методологічна невизначеність явища китайської «декоративної картини». Гібридна форма живопису як така не є новою тенденцією в китайському мистецтві, але сучасні прийоми та принципи його розробки до сьогодні залишалися поза увагою дослідників.

Отже, представлена робота приваблює, в першу чергу, відкриттям дискусії щодо китайського живопису, його класифікацій, термінологічних визначень, принципів трансформації та сприйняття як китайською, так і західною аудиторією.

Опрацювання матеріалів щодо сучасних живописних практик у контексті обраної проблеми підсилить сходознавчу гілку українського мистецтвознавства. Відтак запропонована дисертація має безперечну новизну та актуальність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості наукових положень, якість проведеного дослідження підтверджуються наступним:

- *джерельна база* містить значний обсяг наукової літератури, фахової періодики, опублікованої українською, англійсько та китайською мовами (312 позицій). Автором враховані теоретичні роботи та розробки методичного характеру, матеріали сайтів. Зібраний візуальний матеріал є репрезентативним.

- *методика та стратегія дослідження*. Дисертантом застосовувалися релевантні специфіці матеріалу та поставленим меті й завданням методи дослідження. Серед них опонентом визначені такі: історико-хронологічний, порівняльний методи; образно-стилістичний, формальний та елементи

іконологічного аналізу. Структура роботи повністю відображає стратегію та послідовність наукового пошуку, висновки впливають з викладеного матеріалу.

- *об'єкт, предмет та обрана проблематика дослідження* відповідають паспорту спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Достовірність і новизна отриманих результатів

Наукова новизна результатів, отриманих у процесі проведеного дослідження, полягає в тому, що: *уведено до наукового обігу нові факти стосовно китайського сучасного живопису; побудовано широку панораму сучасних живописних практик та запропоновано принципово новий фокус до їх осмислення; визначено нові лакуни в термінології сучасного мистецтвознавства у царині арт-орієнталістики; виявлено соціокультурні чинники та художні особливості сучасної «декоративної картини».*

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Дисертантом опубліковано **3 одноосібні статті** у фахових збірках України. У цих статтях розкриваються провідні концептуальні положення роботи. Попередні результати дослідження висвітлені у тезах доповідей до наукових конференцій, загальною кількістю – 6. Аналізуючи зміст наведених у роботі публікацій, можемо констатувати, що вони повною мірою репрезентують отримані у процесі роботи результати, що відповідає вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Практичне значення результатів дослідження

Основні положення дисертації можуть бути використані при підготовці навчальних курсів для студентів творчих та теоретичних спеціальностей; застосовуватися у концептуальній розробці музейних проєктів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

У *Вступі* дисертантом обґрунтувало актуальність обраної теми, сформульовано мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження; визначено наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення; подано данні щодо апробацій, публікацій, структури роботи.

Перший розділ дисертації містить огляд літератури, дотичних до обраної теми. Автор справедливо зауважує, що у зазначеному напрямку дослідження не проводились та фокусує увагу на тих публікаціях, які сформували уявлення про історію розвитку китайського мистецтва. Розділ містить також огляд

соціокультурних чинників, які на думку дисертанта сформували явище декоративного живопису. Завершує розділ характеристика джерельної бази, обраних методів дослідження. Окрему увагу приділено понятійному апарату роботи, де дисертантом обґрунтовується використання поняття «декоративна картина», підкреслюється умовність запропонованого терміну відносно нового явища, що має гібридний характер.

Погоджуючись із дисертантом стосовно умовності визначення «гібридної картини», відмітимо, що цінність цього розділу виявляється не в оновленні термінологічної бази мистецтвознавства, а в порушенні проблеми невідповідності наявної термінології сучасним реаліям. Автор справедливо зауважує, що дослідження жанрово-сюжетної типології, технік і мотивів декоративного живопису дає змогу виявити особливості трансформації китайського мистецтва в умовах глобалізації, що сприяє появі нових художніх форм.

У **другому** розділі дисертації автор подає огляд розвитку традиційних технік китайського живопису у контексті ознак декоративізму, визначає основні матеріали та технологічні особливості зображень. На думку опонента, розглядаючи матеріали династичного періоду можна говорити про більшу чи меншу ступінь декоративної трактовки форми серед інших (графічних, живописних) варіантів, а як про самостійне явище.

Висвітлюючи особливості традиційного живопису, дисертантом показано основні технологічні принципи, які стали базою для створення «канонічного декоративного зображення». На думку опоненту «канонічність» стосовно терміну, який пропонується як умовний, варто теж взяти у лапки.

Опонент погоджується з твердженням, що міфологічні та образні системи архаїчного Китаю стали ядром декоративного мистецтва. У роботі показано, що в процесі розвитку декоративних зображень у китайському живопису сформувалися стійкі мотиви, символи, композиційні та технічні прийоми, які можна розглядати як своєрідні орнаментальні коди.

Третій розділ дисертації присвячений сучасним живописним практикам. Дисертант на прикладі широкого кола творів розглядає трансформації традиційних технік декоративного живопису. Він підкреслює, що зазначені трансформації спрямовані на переосмислення естетичних і символічних принципів, які склалися протягом багатовікового розвитку китайської художньої традиції. Дисертант аргументовано доводить, що сучасні художники намагаються інтегрувати елементи класичного живопису тушшю, орнаментальних композицій та принципів площинного зображення із сучасними образотворчими і технологічними методами. Отже, висновок щодо синтетичності сучасного китайського живопису як провідної тенденції, що формує явище т.зв. «декоративної картини», має підстави.

Відмітимо й прагнення дисертанта осмислити явище декоративної картини в більш широкому – соціокультурному контексті. Зокрема, він акцентує увагу на тому, що виявлена тенденція виникла не внаслідок естетично-технічних міркувань, а скоріше зумовлена динамікою модернізації китайського суспільства, яка актуалізує проблематику діалогу між традицією і сучасністю.

Опонент погоджується зі спостереженнями дисертанта щодо полістилістичності, експериментальності та концептуальної глибини залучених до аналізу творів,

Завершують роботу загальні висновки, що логічно випливають з викладених спостережень та узагальнень. Окреслено дисертантом і перспективи подальших досліджень, які, перш за все, полягають в уточненні категоріального апарату проблеми та розширенні методологічних підходів для її наукового осмислення.

Відмітимо й частину додатків, де в альбомі представлено залучені аналізу твори з відповідними атрибутами.

Зауваження щодо змісту дисертації

Підкреслюючи новизну і та оригінальність запропонованого дослідження, висловимо деякі зауваження:

1. Стосовно понятійного апарату і, відповідно у подальшому аналізі творів як династичного, так і сучасного Китаю, варто виділити в окремі групи декоративний живопис як вид і станковий живопис з художньою мовою, що тяжіє до декоративізму (площинність, виразність силуетів, ритмічної структури, негативного та позитивного простору), станковий живопис, який містить окремі декоративні елементи. елементами декоративізму. Відповідно й відкоригується застосування терміну «канонічний» .

2. Робота не позбавлена деяких стилістичних, граматичних помилок, кількість яких не є критичною та усувається шляхом редагування. Присутні й похибки транслітерації, для уникнення яких слід визначитись за якою системою здійснювати транслітерацію і дотримуватися її правил.

3. Зауваження щодо альбомної частини:

- список ілюстрацій подається **виключно** для того, що **в альбомній частині скоротити підписи і дати більше простору для візуального матеріалу**, адже саме він є основою роботи і джерелом спостережень. У даному випадку список не містить нової інформації і просто дублює підписи в альбомі, тому він є зайвим.

- специфіка предмету дослідження потребує і фрагментування частин певних творів з відповідними посиланнями в текстовій частині аналізу..

- відмітимо й порушення принципу співмасштабності у поданні ілюстративного матеріалу (незрозуміло за яких причин певні зображення надто зменшені, або надто збільшені).

Рекомендації

Поняття «сюжет як міфологічний код», уведене дисертантом, можливо, не потребує спеціального виокремлення, оскільки воно лежить в основі іконологічного аналізу і в такому випадку можна розглядати усталені іконологічні мотиви (типи), їх міфологічне (релігійне, літературне тощо) підґрунтя та реалізацію в низці сюжетів. Не менш цікаве питання, яке впливає у цьому зв'язку – як і з яким новим сенсом ці іконологічні мотиви (мовою дисертанта – міфологічні коди) – екстраполуються на інші сюжети і з яким сенсом.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів

Узагальнюючи враження від представленої роботи, відмітимо, що поставлені завдання дисертантом виконані, а мета досягнута. Робота є завершеною, ґрунтовною працею, узагальнює значний обсяг цінного матеріалу, проаналізованого та проілюстрованого в альбомній частині.

Отже, є всі підстави стверджувати, що дисертаційна робота Чун Діне. «Декоративна картина» в китайському живописі початку ХХІ ст.: жанрово-сюжетна типологія, основні мотиви та техніки виконання» виконана на належному науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що мають суттєве значення для галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Робота відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 №502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії ...» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022).

Вважаю, що дисертація ЧУН ДІНЕ відповідає чинним вимогам присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри мистецтвознавства
Харківської державної академії культури

Рибалко С. Б.

